

TĚLESNÁ KULTURA JAKO SOCIOKULTURNÍ SYSTÉM

Východiskem pochopení TK je pochopení pojmů „kultura“ a „tělo“...

- ✓ Kultura je základním východiskem tělesné kultury...máme-li uvažovat o tělesné kultuře musíme nejprve uvažovat o kultuře

KULTURA

- Nemáme na mysli kulturu v úzkém slova smyslu (umění)
- Máme na mysli kulturu jako systém...uspořádanosti světa nepřirodního původu..materiální, duchovní kultura
- Její vývoj je vývojem člověka (nositel její informace)..
...původ v nesespecializovanosti lidského druhu, vzpřímené chůzi (uvolnění končetin)...symbolismus...sebe vědomí (ale i ego bariéra - chybné čtení přírodního světa).. Vytváření „nového světa“, nových (pro přírodu nehodnotných) reálných věcí
...rozvoj kultury je rozvojem člověka, ale způsobuje zpětně i ohrožení člověka a kultury (mění podmínky prostředí, na které je člověk jako jediný nositel kulturní uspořádanosti fylogeneticky adaptován)...kultura je úspěchem i nebezpečím

- ...Kultura se dotýká všech oblastí naší existence..i tělesné kultury
- ...Tělesná kultura z kultury vychází..od počátku spojená..podílí se na jejím vytváření..i dnes (celebrity, hodnoty vítězství, vytrvalosti..) a je jí také sama tvořená...(olympiáda, velké soutěže a ekonomické, politické zájmy..)
- ...Kulturní evoluce (i tělesná kultura) supluje některé funkce evoluce přírodní (potřeba pohybu pro fungování organismu (zdatnost, schopnost, dovednost)..adaptovat se na prostředí, které si sám vytvořil.. ale i selekce genetické informace..pohlavní výběr dle „úspěšných“ schopností)
- ...Vývoj kultury (přenášení informace z lidské mysli) se děje díky vyvíjejícímu se poznávání prostřednictvím prožívání a činnosti... adaptace

➤ Proto rozvoj kultury v novověku (Bacon, Descartes) a osvícenství .. rozum jako boží dar, který umožňuje pravdivě odhalit všechny taje (zákonitosti) přírody..stoupající sebevědomí..člověk primitivní přírodu „vylepšuje“ ..
mechanicismus (La Metrie)..

...estetika..příroda jako ohrožení..hory, lesy jako ošklivé, místo přebývání d'ábla

(X Rousseau)

...Přístup patrný i dnes..krize modernity (průmysl), postmodernismus...v důsledku hosp. krizí, válek, globalizace silné pochybování o starých (modernita) hodnotách a způsobech uvažování..racionalismus, průmysl, pokrok

- Kultura zahrnuje nebiologické prostředky a mechanismy, jejichž prostřednictvím se lidé adaptují na vnější prostředí..způsob přetváření světa člověkem
- Vzájemně provázané oblasti kultury dle typu informace-uspořádanosti (strukturální, sémantická)
- ✓ **Materiální kultura** (předmětná forma kultury)..artefakty..to, co lidé vytvářejí s cílem hmotného zabezpečení svého života proti nástrahám přírody..odtud spojení s tělesností, pohybovými předpoklady, fyzickou zdatností člověka atd.... Vývoj materiální kultury spojen s „redukovaným tělesnem“ ..
- ✓ **Duchovní kultura** (osobnostní forma kultury)..vlastnosti a schopnosti lidí, naučené vzory chování (sociokulturní regulativy) a myšlenkové systémy (ideje)
.. Záměrná regulace přirozených lidských pudů a potřeb..usměrnění do kulturně nesankciovaných činností, vztahů..vytváření mravních a právních norem
- Materiální a duchovní kultura je sdílená členy určité společnosti a je předávána v čase a prostoru..výchova, soc. učení, knihy, zákony apod.

Kultura je neustále se vyvíjející, dynamické sebeobnovování...je výsledkem chování a činnosti individuálních lidí a celé společnosti ...někdy užívána synonymně s pojmem civilizace.. Civilizace ale spíše vyjadřuje technickou vyspělost a předmětnost kultury

Kultura není jen souhrnem materiálních a duchovních hodnot a jejich reprodukce..ale také činností, chováním lidí, které tyto hodnoty produkuje a reprodukuje..toto chování je objektivizováno, přijímáno a předáváno jiným sociálním skupinám a jiným generacím...také tradice, instituce, organizace a jejich personál

- „Jednotlivá kultura“ – je způsobem života určité vymezené skupiny nebo společnosti lidí..přes společný základ (živočišný druh) vznikly různé kultury, mnohdy velmi odlišné..etnocentrismus..konflikty..rasismus..nejsou rozdíly mezi lidmi, ale mezi kulturami, z nichž vyrůstají...potřeby mají biologický základ..ale různé uspokojování (kulturně determinované)

- „**Masová kultura**“ – jev stále se intenzivněji projevující..Masová společnost vznikla jako druhotný produkt průmyslové revoluce, jako doprovodný jev industrializace a urbanizace..stále se prohlubuje s působením konzumní společnosti

...masu tvoří jedinci psychicky vzájemně izolováni (bez neformálních společenských vazeb)..rozdrobená, vzájemně nezávislá množina individuí (není sociální skupinou)..společnost svázána jen volně..vzájemné odcizování

...masa je držena pohromadě zvenčí..oslovením.. informace sděleny co nejširší veřejnosti (mase), co nejrychleji z jediného zdroje (či několika málo zdrojů).. komunikační prostředky a jejich rozvoj.. je nutné najít něco, co bude všem jejím členům společné, srozumitelné a přijatelné..otázka připravenosti příjemce na porozumění zůstává stranou – role prostého konzumenta (rozumění-prožitek) ...negativní důsledky (povrchnost, pasivita, nivelizace individualit, lhostejnost, nuda-rozptýlení, křiklavé a povrchní efekty...)..médiá vytvářejí názor, módu, celebrity, sportovní ikony...

...v masové společnosti je oslovována a zdůrazňována masa..jedinec, individuum se ztrácí..dochází k ohrožování duchovních hodnot a jejich postupnému odumírání

...nezájem o společnost a její záležitosti ..jedinec se stává jen objektem masové kultury, kterou on sám pomáhá vytvářet..

- Zejména u vrcholového sportu hrozí, že dojde k převaze vnějšího efektu nad podstatnými hodnotami (jak u diváka, tak u sportovce)

TĚLO A TĚLESNOST

...pochopení těla otevírá cestu nejen k pochopení tělesné kultury a jejího postavení v životě člověka i společnosti, ale i k pochopení našeho života a naší existence..tělo v širokém slova smyslu

- ✓ V angličtině Body..tělo vnímající, Corpus..hmotné (těleso)
- ✓ V češtině takové rozlišení není..to může být výhoda, ale jen v případě, že jsme schopni chápat tělo jako existující, vnímající, cítící, konající..dějící se (tak tomu úplně není)
- Odtud se odvíjí i pochopení „tělesné kultury“

Nacházíme názory, které tělo zatracují i oslavují..oddělují tělo od duše či je spojují v jednotu.. Takové názory s kulturním a sociálním dopadem výrazně ovlivnily i vztah k tělesným cvičením a tělesné kultuře jako celku

- Orfické učení – Sókratés – Platón...novoplatónismus (dualismus) duše je v zajetí těla a může být osvobozena smrtí či pozvedána (osvobozována) filosofickou činností..snahou dosáhnout idejí..skutečného neproměnlivého bytí
...duše je nesmrtelná..tělo smrtelné

- Cicero – je třeba (uměřeně) cvičit i tělo a uzpůsobit je, aby bylo schopné naslouchat rozumu
- Křesťanská filosofie ..vliv novoplatónismu, starého zákona, později Aristotelés (Tomáš Akvinský)
 - ...starý zákon (tóra)..židé – starost o tělo, ne dualismus..člověka vnímají vcelku, jak jej bůh stvořil
 - ...vliv novoplatonismu..(nový zákon) odmítání těla jako něčeho špatného, nečistého..nemravného, hříšného (tělesná cvičení jako známka pohanství a výsledek nezvládnutých vášní)
- Augustinus (patristika)..vliv Platóna ..veškerá sláva těla vyplývá z duše, která řídí tělo a snaží se od něj oprostit
- Tomáš Akvinský (scholastika)..vliv Aristotela ..substanciální jednota duše a těla..ale důležitější úloha duše (duše je forma těla)
- ✓ (Dnešní křesťanství nepovažuje tělo a duši za dvě rozdílné přirozenosti člověka, spíše za dvě substance tvořící přirozenost jedinou)

- Renaissance – urychlila konec asketismu a chápání těla jako nepřítele..tělo jako krása a dobro

- Descartes – odsud karteziánský dualismus
 - Substance nestvořená – Bůh
 - Substance stvořené – nerozprostraněná – Duch
 - rozprostraněná – Tělesa (tělo)

...tělo a duch odlišné substance přítomné v člověku..jak? Paralelismus

...okasionalismus..souvislost mezi hnutím ducha a těla je náhodou..zázrakem – zásahem boha

- Odtud mechanistický materialismus (La Metrie) ..stroje pohybující se pomocí nadpřirozeného duchovního činitele X vitalismus (vše je živé)

Původ dualismu – animistické náboženství..dech, duše (psýché, anima, spirit)..opouští tělo po smrti a proto ho i oživuje..nezávislá existence na těle..

...díky vědomí se díváme samy na sebe jako na objekt..vzhled těla se zdá relativně neměnný „duše“ jako dynamická entita

...také „nepozorovatelné uvnitř“ – „viditelné vně“

- Tělo a duše (psychika) nejsou na sobě nezávislé entity či substance. Duše je tělem a tělo duší. Se zánikem tělesna zaniká i duševno..neexistuje jedno bez druhého.. Psychika se utváří ve vývoji jako funkcionální nástroj adaptace organismu prostřednictvím činnosti těla..Každý organismus je vybaven nějakým stupněm poznávání, „cítění“ ..adaptace

...člověk je tělem (organismem)..za předpokladu, že tělu nerozumíme jen jako nehybné, neměnné, mechanické, nepoznávající entitě..tělo je systém.. nadané poznáváním..samouspořádáváním (molekuly)..samo udržuje svojí organizaci a strukturu i hranice..vytváří svoje části a ty zase udržují celek...A to při aktivním udržování homeostatické rovnováhy (prožívání těla), adaptace. Adaptace znamená poznávání..samouspořádávání.

...Hodaň uvádí tělesnost-tělesovost..a „tělování“ ..samouspořádávání ve strukturálním propojení s prostředím

Vše co je, má tělesný základ.. Vyšší celek těla je nedělitelný na jednotlivé součásti, které ho tvoří vzájemně propojenými interakcemi..Tělo má svou vlastní hodnotu, která se vyvíjí a roste (zvyšuje se uspořádanost, informace)

Tělo (organismus) potřebuje ale ke svému udržení a uspořádání vhodné prostředí..není tedy problémem individuálním, ale přírodním a společenským..v rámci společnosti tělo komunikuje s ostatními těly...náš vlastní obraz těla není izolován, ale je konstruován na základě sociálních vztahů (vzájemná modifikace)...tělo je tak výsledkem individuální i společenské tvorby..je objektem i subjektem..autonomní i závislé (svoboda-nesvoboda)..Je součástí společnosti (soukromým i státním vlastnictvím) a prostřednictvím těla individuum do společnosti vstupuje a je také společností ovlivňováno..postižení..nemoc, ale také jen vývoj – změna obrazu těla – osobnosti ..souvislost s kulturními normami.. (krásný-škaradý, starý-mladý, štíhlý-“tlustý“, černý-bílý)

...díky podobnosti mezi mým tělem a tělem druhého a vztahem mezi mým tělem a vědomím, vyvozujeme přítomnost vědomí druhého (porucha při autismu)

Vnímání těla jako pasivní hmoty bylo v rámci mechanistického pohledu umocněno podrobným zkoumáním tohoto těla v jeho struktuře do nejmenších podrobností...zkoumání částí nevysvětlí celek..

Spojení „těla a duše“ – emoce.. senzomotorická činnost..vědomí..

...Nejde o jednotu substancí, ale spíše jednotu dovedností a schopností různého druhu a charakteru, které vytváří v jejich interakcích organismus jako celek

...Tyto dovednosti a schopnosti mohou být každá - v souvislosti s jinými - více či méně stabilní a rozvinuté (dominantní)...ve vzájemné harmonii

...Tělo je výsledkem fylogeneze i ontogeneze..snažíme se být tím, čím chceme být..hranice naplnění schopností.. Souvislost s masovou společností a jejími normami (plastické operace apod.)

➤ Dvě ve vývoji související oblasti..tělesná (motorika) a duševní (vyšší poznávání)

...mohou být u každého různě dominantní..tělesné je vůči duševnímu vnímáno převážně jako podřadné (předsudek)

Jde tedy o kultivaci těla ve smyslu celého organismu...ne těla ve smyslu tělesovosti...masová kultura..kult celebrit a královen krásy..narcistní sny o slávě, vítězství a kráse..svět imagemakerů a digitálních technologií tvoří normy a motivace lidí..směřování kultury..anabolika, operace i za cenu poškození zdraví..závislosti na dietách a tělesném cvičení..pojetí krásy mimo přirozenost.. účelově vykonstruovaná jednotící forma..frustrující ideál či zdroj pocitu nadřazenosti a výjimečnosti.. (důsledky extrémně dualistické filosofie těla+konzumnost a výkonové pojetí společnosti)...zdravotní, kulturní i sociální problémy (důsledky pro tělesnou výchovu, sport..)

...tělesná krása by „měla být spojena“ s přirozeností, funkčností a zdravím
...tělesná cvičení, dovednost, výkon jako prostředek k pozitivní manipulaci člověka (člověk jako cíl) ve smyslu všestranného rozvoje schopností a vlastností ve smyslu vyváženého rozvoje fyzické, psychické a sociální úrovně (socializace a kultivace člověka) (?)

Nebezpečí vytržení a analyzování jevů bez reflexe celku...odtud redukce těla na nástroj..hmotu..

Z nepochopení těla vyplývá i stavění tělesné kultury vedle kultury..je jejím subsystémem..každé lidské chování má kulturní charakter (výrazem kultury)

...tělesná kultura je z hlediska vývojového jednou z nezákladnějších součástí kultury

...člověk jako biologický i kulturní produkt je také více či méně produktem tělesné kultury..tělo samo je objektem i subjektem kultury

...tělo je také estetickým objektem..v kontextu vývoje lidské společnosti a kultury (kulturně a časově odlišné normy)...tělesná krása jako spojení krásy přírodní a krásy výtvorů lidské kultury..

...sounáležitost mezi tělesnou kulturou a kulturou prostřednictvím prožitku, potřeb, hodnot, záměrů a souvisejících činností usměrňovaných normami..tak participujeme na kultuře (od biologických potřeb k potřebám sociálním)...tělesná kultura se podílí na tvorbě hodnot (tělesná zdatnost, výkonnost, fyzické zdraví..architektura..cílevědomost, psychická odolnost..)

Obsah TK – lidmi realizovaná suma tělesných cvičení, která je vyjádřením celkové úrovně realizace tělocvičné aktivity..výsledek se projeví v celkové socializaci člověka, v jeho všestranném rozvoji fyzickém, psychickém i sociálním, i ve zkulturnění jeho života s dopadem na oblast tělesné, duševní a sociální úrovně, pracovního i životního prostředí, ve využívání času a úrovni celkového životního stylu.

...tělesná cvičení nejsou realizovatelná bez zařízení určených k její realizaci a bez personálního zázemí..jeho kvalita je však závislá na vzdělávacích, zdravotních a vědeckých institucích...výsledkem je suma poznatků

...to vše je podmíněné úrovní organizačních a zákonodárných opatření

...popularizace a propagace a vztah k umělecké tvorbě

- Z obsahu a nutnosti vlastních specializovaných pracovních pozic, institucí a legislativy vyplývá důvod vzniku samostatného systému..velké množství na sebe navazujících, do sebe vložených oblastí
- ✓ Tělesná kultura je sociokulturní systém, v jehož rámci se jako výsledek činností, tvorby hodnot, vztahů a norem zabezpečuje specifickými tělocvičnými prostředky (tělesná cvičení) uspokojování zvláštních biologických a sociálních potřeb člověka v oblasti fyzického a z něj vyplývajícího psychického a sociálního rozvoje s cílem jeho socializace a kultivace. Je součástí kultury a kulturního dědictví každého národa. Objektem jejího působení je kulturní a společenský člověk jako plnohodnotný člen společnosti
 - ...její úroveň do určité míry ovlivňuje i úroveň člověka i společnosti..
 - ...je společenským subsystémem, jehož funkce je závislá na funkci celého systému..jakákoli porucha ve funkci systému společenského se nutně projeví ve funkci tělesné kultury